

Dyslexieprotocol

Inhoud

Hoofdstuk 1 Inleiding	2
1.1 Doel van het dyslexieprotocol	
1.2 Begripsbepaling	
Hoofdstuk 2 Dyslexiebeleid	3
2.1 Basisprincipes voor een goed dyslexiebeleid	
2.2 Overheid en dyslexiebeleid	
2.3 Het dyslexiebeleid op de sc Delfland	
2.4 Ouders en dyslexiebeleid	
2.5 Leerlingen en dyslexiebeleid	
2.6 Docenten en dyslexiebeleid	
Hoofdstuk 3 Signaleren en onderzoek	6
3.1 Aanmelding	
3.2 Onderzoek	
3.3 De dyslexiepas	
3.4 Mogelijke faciliteiten voor dyslectische leerlingen	
3.5 Faciliteiten voor eindexamenkandidaten	
3.6 Extra begeleiding remedial teaching	
3.7 Dispensatie	

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Doel van het dyslexieprotocol

Het eerste doel van dit dyslexieprotocol is leerlingen, ouders en docenten in te lichten over de procedures, mogelijkheden voor begeleiding en de beperkingen die gelden wanneer een leerling dyslexie heeft. Het tweede doel van dit protocol is leerlingen met dyslexie te begeleiden door middel van vastgelegde procedures en afspraken.

Deze afspraken gelden voor:

- ouders
- leerlingen
- mentoren
- docenten
- teamleiders
- remedial teacher
- zorgcoördinator

Dit protocol is een uitwerking van de zorg en de aandacht voor leerlingen. In de aandacht voor de individuele leerlingen is impliciet de zorg voor de leerlingen met leerproblemen opgesloten. Het is noodzakelijk de grenzen van de hulp aan te geven, omdat de school niet voor elke vorm van leerproblemen voldoende kennis en middelen ter beschikking kan stellen.

Wij willen als school leerlingen met dyslexie op cognitief en sociaal-emotioneel niveau serieus nemen, hun problemen vroegtijdig signaleren en deze problemen op adequate wijze aanpakken. Daarnaast besteden wij aandacht aan de sterke kanten van de leerling, zodat die zich ook optimaal kunnen ontwikkelen. De basis voor effectief onderwijs aan leerlingen met dyslexie is een stimulerende leeromgeving en goed onderwijs. Als daaraan is voldaan, kan alle extra hulp of remedial teaching de gewenste effecten opleveren.

1.2 Begripsbepaling

Dyslexie betekent letterlijk: niet kunnen lezen. Hoewel spellingproblemen officieel worden aangeduid met de term dysorthografie, schaarst men ze doorgaans onder de term dyslexie. Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Bron: Stichting Dyslexie Nederland).

Het gaat om een ernstige en hardnekkige lees- en/of spellingsachterstand, hoewel er voldoende gelegenheid tot leren is geweest.

De school verstaat onder een dyslectische leerling: een leerling, bij wie officieel dyslexie is vastgesteld. Er is over hem/haar een rapport gemaakt waarin door een erkend deskundige (een psycholoog met registratie of een orthopedagoog generalist) wordt verklaard dat de betreffende leerling in aanmerking komt voor de afspraken over dyslectische leerlingen. Een kopie van het rapport met bijbehorende verklaring dient in het leerlingendossier te zijn opgenomen.

Hoofdstuk 2: Dyslexiebeleid

2.1 Basisprincipes voor een goed dyslexiebeleid

Er gelden op onze school vijf uitgangspunten voor een succesvolle opvang en begeleiding van dyslectische leerlingen:

1. De extra aandacht moet zo veel mogelijk binnen de klassikale lessen zijn.
2. De begeleiding is erop gericht om de leerling met minimale inspanning - en dat kan soms nog veel zijn - een maximaal resultaat te laten behalen.
3. De begeleiding mag niet alleen beperkt blijven tot de brugklas, maar moet de gehele schoolloopbaan kunnen betreffen; dit betekent mogelijk een doorlopende begeleiding.
4. Er moet een positieve, accepterende houding zijn m.b.t. dyslexie en dyslectische leerlingen door gehele schoolorganisatie en door alle personeelsleden.
5. De leerling is het uitgangspunt. Het streven is samen met de leerling naar oplossingen te zoeken, waarbij de leerling medeverantwoordelijk is voor zijn leerontwikkeling en de omgang met zijn leerproblematiek.

2.2 Overheid en dyslexiebeleid

Een leerling met een beperking moet het onderwijs kunnen doorlopen op een manier die aangepast is aan zijn mogelijkheden. Dit is geen gunst, maar een recht: dit is wettelijk geregeld.

Dyslexie wordt in dit kader als handicap erkend. De diagnose dyslexie geeft, volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit en artikel 19 van het Besluit Staatsexamens 1978, de leerling meer tijd bij toetsen tijdens het Schoolexamen en het Centraal Schriftelijk Examen. Andere faciliteiten zijn ook mogelijk, maar moeten door de onderzoeker gemotiveerd worden. Hierin worden de richtlijnen van het Ministerie van O&W gevolgd.

2.3 Het dyslexiebeleid op de sc Delfland

Onze school heeft een jarenlange traditie in de begeleiding van leerlingen. Onze zorg voor de dyslectische leerling is onderdeel van de totale integrale leerlingenzorg, zoals die is neergelegd in het schoolplan. Voor de school als geheel geldt dat zij een persoonlijke, stimulerende en veilige werkomgeving wil zijn voor alle leerlingen.

Dit protocol zorgt ervoor dat leerlingen, ouders, docenten en schoolleiding kunnen zien wat is afgesproken met betrekking tot de bijzondere begeleiding van dyslectische leerlingen. Het protocol zal regelmatig geactualiseerd worden.

Door haar dyslexiebeleid wil de sc Delfland de leerlingen, de ouders van de leerlingen en andere belanghebbenden informeren en overtuigen van een professionele aanpak van lees- en spellingmoeilijkheden en dyslexie.

Dit doet zij door aandacht te schenken aan de volgende aspecten:

- De wijze waarop instromende leerlingen van wie is vastgesteld dat zij dyslexie hebben, worden begeleid (dus van wie de ouders of de aanleverende school een dyslexierapport met een verklaring kan overleggen);
- Het signaleren van leerproblemen en dyslexie, waarna overleg volgt met de leerling en de ouders. Dit kan leiden tot nader extern onderzoek, waarbij de diagnose dyslexie kan worden gesteld met een daarbij behorende dyslexieverklaring. In het dyslexierapport kunnen concrete handelingsadviezen staan.
- Het zorg dragen voor zodanige onderwijskundige, pedagogisch-didactische en 'adaptieve' contexten door de vakdocenten dat er een situatie ontstaat waarin een leerling met dyslexie optimale ontwikkelingskansen krijgt gedurende zijn gehele schoolperiode.
- Het zorg dragen voor faciliteiten en het bepalen en concreet toepassen van compensaties bij bepaalde vakken, de wijze waarop de leervorderingen worden overhoord en gecijferd.

2.4 Ouders en dyslexiebeleid

Op de basisschool is een leerling soms in staat de lees- en spellingproblemen zo te compenseren dat deze problematiek bij de leerling wel opvalt, maar niet ernstig genoeg lijkt te zijn voor een dyslexieonderzoek.

In het voortgezet onderwijs krijgt de leerling te maken met meer talen en met lange, ingewikkelde teksten. Bovendien wordt er van de leerling een hoger verwerkingstempo verwacht. Zo kan het voorkomen dat de problematiek pas in het voortgezet onderwijs echt een belemmering wordt.

Ouders van dyslectische kinderen weten dat hun kinderen extra inspanningen moeten doen om onze school te doorlopen. Ouders moeten voldoende geïnformeerd zijn over het dyslexiebeleid op school en de specifieke begeleiding van hun kind. Het is daarom van wezenlijk belang dat de school en de ouders samenwerken in de begeleiding van het kind. Door dit protocol worden ouders geïnformeerd over het dyslexiebeleid op school. De dyslexiepas geeft ouders de gewenste duidelijkheid over de specifieke begeleiding van hun kind. Tijdens een ouderbijeenkomst met de remedial teacher wordt informatie verstrekt over de manier van werken en de begeleiding op de lange termijn.

Het begeleiden van de dyslectische leerling heeft ook gevolgen op financieel gebied. Het inschakelen van een remedial teacher en verdere dyslexieonderzoeken brengen kosten met zich mee. Momenteel worden de kosten van remediale hulp door de school betaald.

2.5 Leerlingen en dyslexiebeleid

Sommige leerlingen hebben extra uitdaging nodig bij hun schoolwerk, terwijl andere leerlingen extra ondersteuning nodig hebben. Wij kiezen ervoor die extra uitdaging en die extra ondersteuning te geven.

Een dyslectische leerling kan problemen hebben met:

1. automatiseren · de directe woordherkenning (het technisch lezen) · het onthouden van woordbeelden (de spelling) · het onthouden van losse gegevens (het leren van woordjes, jaartallen, plaatsnamen, formules) · het uitvoeren van twee of meer handelingen tegelijk (schrijven en luisteren)
2. taalontwikkeling · het aanleren van nieuwe woordbeelden (de moderne vreemde talen) · het horen van klankverschillen in woorden · de uitspraak
3. verbale vaardigheden · het vinden van de juiste woorden
4. concentratie · het richten van de aandacht · het vasthouden van de aandacht (het werkgeheugen)
5. sociaal emotionele ontwikkeling · het telkens leveren van een grote inspanning (het zelfvertrouwen en de motivatie)
6. links/rechts onderscheid
7. tijdgevoel

De eerste tijd in het voortgezet onderwijs is van groot belang hoe de leerling zijn mogelijkheden om bijvoorbeeld vreemde talen te leren zal inschatten. Dyslectische leerlingen zetten zich veelal bovengemiddeld in om een krappe voldoende te halen. Daardoor kunnen ze gaan twifelen aan hun mogelijkheden, met name bij talen. We willen voorkomen dat leerlingen onnodig falen en hun motivatie verliezen.

Spanningen, faalervaringen en dientengevolge een lage zelfwaardering maken het leren moeilijk. Slechte resultaten, negatieve verwachtingen, faalangst en vermijdingsgedrag kunnen nog slechtere resultaten tot gevolg hebben. Wij willen een neerwaartse spiraal helpen voorkomen.

Dyslexie is voor de leerling geen excuus om zich minder in te spannen. De leerling moet met hulp onderzoeken wat voor hem de beste manier van leren is. Hij moet ook zelf hulp leren vragen als dat nodig is. De school zorgt voor een omgeving waarin het leerprobleem geaccepteerd wordt, waarbij de plichten van de leerling wel duidelijk blijven. Docenten zullen stimuleren en een positieve feedback geven.

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de school in goede samenwerking met de ouders, de leerling en de docenten wil komen tot optimale resultaten, rekening houdend met de handicap.

Dit kan alleen met volledige inzet van alle betrokkenen. Het "dyslexieprotocol" is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

2.6 Docenten en dyslexie beleid

In de door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen uitgegeven publicatie 'Dyslexie, een praktische gids voor scholen voor voortgezet onderwijs' en in het later (2004) verschenen 'Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs' wordt de schijnwerper gezet op de ondersteuning door de 1e lijn: zorg op klassenniveau door de docenten en de mentoren. Deze publicaties bieden veel informatie over 'wat iedere docent over dyslexie zou moeten weten'.

Hoe de docenten dyslectische leerlingen kunnen helpen zou als volgt kunnen worden samengevat: accent leggen op de specifieke mogelijkheden van de dyslectische leerling en door het toepassen van didactische principes als

- accepteren
- corrigeren
- stimuleren
- compenseren
- dispensereren

Bovendien kunnen docenten de dyslectische leerlingen helpen door het bieden van extra instructie.

Om de begeleiding van de dyslectische leerling te optimaliseren dient de deskundigheid van docenten op dit gebied uitgebreid te worden. In de vorm van studiedagen en/of scholing zal daartoe gelegenheid worden gegeven.

Tevens is er in school voldoende informatie over dyslexie beschikbaar. De katernen voor vakdocenten die door het Expertisecentrum Nederlands in het kader van het Masterplan Dyslexie zijn uitgegeven bieden praktische informatie.

Aan het begin van elk schooljaar wordt door de remedial teacher een faciliteitenlijst opgesteld. Deze lijst met de namen van o.a. alle dyslectische leerlingen wordt aan docenten verstrekt per e-mail. Daarin wordt een overzicht gegeven van de faciliteiten die op de dyslexiepassen worden vermeld. Docenten, ook de nieuwe, kunnen zo snel weten welke leerlingen in hun klas(sen) dyslectisch zijn. Een herziene lijst wordt na de screening, in de tweede periode van het schooljaar uitgebracht en ook per e-mail aan de docenten verstrekt. De remedial teacher houdt de wijzigingen bij, zodat in de docentenruimte altijd een bijgewerkte faciliteitenlijst hangt.

De mentor neemt een centrale plaats in bij het onderhouden van de contacten met de leerling, de ouders, vakleerkrachten, remedial teacher en eventuele andere specialisten binnen en buiten de school.

Hoofdstuk 3: Signalering en onderzoek

3.1 Aanmelding

Van de aangemelde leerlingen kan dyslexie al op de basisschool bekend zijn. Als er op het Onderwijskundig Rapport de aantekening 'dyslexie' staat, neemt - indien noodzakelijk - de unitleider van de onderbouw, de zorgcoördinator, de remedial teacher of de mentor contact op met de basisschool. Aan de basisschool kan worden gevraagd hoe de taalontwikkeling van de leerling is verlopen en welke extra begeleiding er heeft plaatsgevonden. Om in aanmerking te komen voor de faciliteiten voor dyslectische leerlingen moet een officieel onderzoeksrapport en een bijbehorende dyslexieverklaring aanwezig zijn.

3.2 Onderzoek

In één van de eerste weken van het nieuwe schooljaar worden eersteklassers gescreend die dyslexie hebben of van wie het vermoeden bestaat dat zij dat hebben. Dat gebeurt door middel van een onderzoek (o.a. een dictee en een leestoets). De test wordt door enkele docenten en de remedial teacher afgenomen en nagekeken. Leerlingen die al in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring krijgen na een gewenningsperiode (ongeveer een maand na aanvang van het schooljaar) remediale hulp. Deze leerlingen nemen ook deel aan het screeningsonderzoek.

Naar aanleiding van de scores van het screeningsonderzoek en in overleg met de teamleiders besluit de remedial teacher welke leerlingen verder in aanmerking komen voor remediale hulp. Nog niet altijd is dan duidelijk of er inderdaad sprake is van dyslexie of van alleen een taalachterstand. Blijkt er na verloop van tijd sprake te zijn van dyslexie dan wordt met de ouders overlegd op welke wijze een officiële dyslexieverklaring kan worden verkregen. Indien in klas 2 of hoger bij leerlingen dyslectische kenmerken naar voren komen, kan in overleg met ouders alsnog besloten worden een dyslexieonderzoek te laten plaatsvinden. Dit geldt ook voor leerlingen die van een andere school komen.

3.3 De dyslexiepas

Elke leerling die een geldige dyslexieverklaring met een bijbehorend onderzoeksrapport op de school heeft ingeleverd, krijgt een dyslexiepas. Op deze pas staan verschillende faciliteiten.

De dyslexiepas maakt deel uit van het beleid van de school om dyslectische leerlingen extra zorg en faciliteiten te bieden, zodat deze leerlingen hun schoolloopbaan met succes kunnen doorlopen. De pas geeft de leerling een steuntje in de rug.

De dyslexiepas is een soort 'contract' tussen de leerling met dyslexie en de school. Het beleid van de school is erop gericht dat de docent de aanbevelingen die op de pas staan en de afspraken, die er gemaakt zijn over de aanpak van dyslexie, opvolgt. Van de dyslectische leerling verwacht de school dat deze zich aan een aantal afspraken houdt. De leerling heeft

bijvoorbeeld een inspanningsplicht. De kaart mag niet misbruikt worden voor het niet of slechts ten dele maken van het huiswerk.

Na de screeningsperiode maakt de remedial teacher met de leerling een afspraak voor een gesprek.

De indicerende diagnose dient als uitgangspunt bij het invullen en aankruisen van de faciliteiten op de dyslexiepas. Het betreft de aanbevelingen die gedaan zijn op basis van de onderkende en de verklarende diagnose en de adviezen uit het dyslexierapport van de orthopedagoog of psycholoog.

De dyslexiepas is dus een persoonlijke kaart, aangepast aan de behoefte van de betreffende leerling.

Omdat dyslexie een beperking is met een structureel karakter, is een dyslexieverklaring voor onbepaalde tijd geldig.

3.4. Mogelijke faciliteiten voor dyslectische leerlingen

- Extra tijd bij proefwerken (voor zover mogelijk ca. 10 minuten per toets van een lesuur, = ca. 20%) of vermindering (10-20%) van het aantal vragen bij schriftelijk werk. De voorkeur gaat uit naar ingekorte toetsen.
- Getypte toetsen met een duidelijke lay-out.
- Aangepaste beoordeling voor de spelling bij de talen.
- Variatie in toetsvormen: naast schriftelijke toetsing extra mondelinge toetsing (minimaal 1 keer per periode in overleg met de docent) - Inzet van hulpmiddelen zoals: een laptop, spraaksoftware, een z.g. "readingpen" of "daisyspeler" (voorleesapparaat). De aanschaf hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders.
- Gebruik van een laptop bij toetsen. Een laptop is voor toetsen te leen bij de systeembeheerder.

Aan leerlingen mag slechts 1 proefwerk per dag worden opgegeven, met uitzondering van de proefwerkweek (in dat geval maximaal 2 proefwerken). Daarnaast mogen er overhoringen gegeven worden. Een overhoring betreft lesstof die voor die les als huiswerk is opgegeven (Dit is een regeling voor alle leerlingen, maar is met name voor dyslectische leerlingen gunstig).

- Het kopiëren van aantekeningen van klasgenoten op vertoon van de dyslexiepas. Dit geldt voor aantekeningen die in de les gegeven zijn. De leerling is hier zelf verantwoordelijk voor.
- Dispensatie (vrijstelling) van het hardop lezen in de klas. Zo nodig kan aan de leerling de mogelijkheid geboden worden om de leesbeurt van tevoren (thuis) voor te bereiden.

3.5 Faciliteiten voor eindexamenkandidaten

- Verlenging van de duur van de examentoets met ten hoogste 30 minuten.
- Aangepaste luistertoetsen (met extra leestijd en/of met verlenging van pauzes tussen de vragen). De laatste jaren zijn er tal van technologische ontwikkelingen die voor

dyslectische leerlingen van nut kunnen zijn. Voor het gebruik van deze middelen tijdens het examen geldt dat de leerling de aangevraagde faciliteiten tijdens het examen mag benutten als hij deze faciliteiten tijdens zijn/haar schoolloopbaan ook heeft gebruikt.

- Gebruik van gesproken examenteksten (auditieve ondersteuning via de computer).
- Gebruik van laptop met spellingcontrole bij schrijfvaardigheid. Het is de verantwoordelijkheid van de leerling om dit tijdig aan te vragen op school. De school moet zo spoedig mogelijk bij de inspectie melden welke faciliteiten bij de examens zijn toegekend aan de leerlingen.

3.6 Extra begeleiding /remedial teaching

Leerlingen met officieel gediagnosticeerde dyslexie komen in aanmerking voor begeleiding. Deze begeleiding kan gedurende de gehele schoolloopbaan worden gegeven door de remedial teacher of door een vakdocent. De remedial teaching start elk jaar na de afname van het screeningsonderzoek; dat is ongeveer een maand na aanvang van het schooljaar. De leerlingen krijgen één maal per week les in groepjes van maximaal acht leerlingen. De remedial teacher maakt hiervoor een groepsindeling en een rooster. Ouders en leerlingen worden schriftelijk geïnformeerd over de aanvangsdatum. Door roosterwijzigingen bij de reguliere lessen kunnen er ook binnen het rooster wijzigingen optreden. Deze wijzigingen worden na mondeling overleg met de leerlingen doorgevoerd. De lessen vallen binnen de schooltijden, waarbij vrije en huiswerk vrije uren de voorkeur hebben. De begeleiding is toegespitst op het aanleren van leerstrategieën en studievaardigheden. Dit heeft als doel, dat de leerling om leert gaan met zijn dyslexie binnen het voortgezet onderwijs. Het vergt van de leerling een actieve rol. In de onderbouw is er aandacht voor het uitbreiden van de woordenschat, voor de spelling van woorden en voor het technisch lezen. Tijdens de lessen wordt zo veel mogelijk de spelling van de vreemde talen en de spelling van het Nederlands geoefend en worden regels aangeleerd die de correcte schrijfwijze ondersteunen. Het gefaseerd en stapsgewijs oefenen tijdens de lessen biedt een model voor het gestructureerd aanpakken van de leerstof. In de bovenbouw blijft er aandacht voor de vreemde talen: voor het toepassen van inprenttechnieken bij het leren en schrijven van woorden, idioom en voor het toepassen van de taalregels. Bovendien wordt het lezen van lange, ingewikkelder teksten gestimuleerd. Bij teksten Nederlands leren de leerlingen leesstrategieën te gebruiken om het tekstbegrip te vergroten. De door de leerlingen gemaakte proefwerken vormen vaak een uitgangspunt voor gesprekken over de volgende onderwerpen: de invloed van dyslexie op het leren, de effecten van faciliteiten, de voortgang, de werkhouding van de leerling, het gebruik van ondersteunende technologie en de schoolbeleving. Naar aanleiding van deze gesprekken kan de remedial teacher een schakelfunctie vervullen tussen leerling en docent.

3.7 Dispensatie

Er moeten zeer grondige redenen aanwezig zijn voor vrijstelling van onderwijs in de Moderne Vreemde Talen. Vervolgens dient melding gedaan te worden bij de inspectie. Dit kan echter gevolgen hebben voor vervolgstudies. Besluiten hierover worden altijd genomen in overleg met de zorgcoördinator, remedial teacher en bevoegd gezag. De lestijd die vrijkomt door dispensatie dient gebruikt te worden voor de andere vakken.

Slotopmerking

Het doel van het dyslexiebeleid op de sc Delfland is als volgt samen te vatten: De sc Delfland biedt onderwijs dat aansluit bij de intellectuele capaciteiten van leerlingen en stelt hen, ondanks hun dyslexie in staat hun talenten te ontwikkelen en te ontplooien.

